הִלְכוֹת רֹאשׁ הַשָּׁנָה סִימָן תרג תרד

לְכָל אָדָם (ג) לְחַפֵּשׂ וּלְפַשְׁפֵּשׁ בְּמַעֲשָׂיו (ד) וְלָשׁוּב מֵהֶם בַּעֲשֶׂרֶת יְמֵי תְּשׁוּבָה, וּסְפֵק עֲבֵרָה צָרִיךְ יוֹתֵר תְּשׁוּבָה מֵעֲבֵרָה וַדָּאִית, כִּי יוֹתֵר מִתְחָרֵט כְּשֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁעָשָׂה מִשֶּׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ, וְלָכֵן קָרְבַּן אָשָׁם תָּלוּי הֶצְרַךְ לִהְיוֹת יוֹתֵר בְּיֹקֶר מֵחַטָּאת (דברי עצמו ורבינו יונה ריש ברכות (א׳: ד״ה והא׳)):

א תָּנֵי חִיָּיא בַּר רַב בְּרָכוֹת ח׳ (ע״ב) וּבְיוֹמָא פ״א (ע״ב) וּבְכַמָּה דּוּכְתֵי וּמִמִּדְרָשׁ (פסיקתא רבתי) מַעֲשֶׂה דְּחַיָּט אֶחָד שֶׁהֵבִיא הַטּוּר.

הִלְכוֹת יוֹם הַכִּפּוּרִים

תרד סֵדֶר עֶרֶב יוֹם הַכִּפּוּרִים. וּבוֹ ב׳ סְעִיפִים:

א (א) **אמִצְוָה** (א׳) **לֶאֱכֹל בְּעֶרֶב יוֹם הַכִּפּוּרִים וּלְהַרְבּוֹת בִּסְעוּדָה.** הַגָּהּ: וְאָסוּר לְהִתְעַנּוֹת בּוֹ (ב) אֲפִלּוּ

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

רְצוֹנוֹ לִתֵּן אֵיזֶה מַתָּנָה לְיַתְמֵי הַנֶּהֱרַג דָּבָר טוֹב עוֹשֶׂה עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן שָׁם (בנודע ביהודה) סִימָן ל״ה סִדּוּר תְּשׁוּבָה בְּאֹרֶךְ לְאֶחָד שֶׁנִּכְשַׁל בְּאֵשֶׁת אִישׁ, וְשָׁם מְבֹאָר שֶׁמְּחֻיָּב לְהוֹדִיעַ לְבַעַל הָאִשָּׁה בְּצִנְעָה שֶׁאוּלַי יַאֲמִין לוֹ וְיִהְיֶה פּוֹרֵשׁ מִמֶּנָּה. וּמִן הַדִּין הָיָה דַּי רַק שֶׁיֹּאמַר לוֹ שֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁאִשְׁתּוֹ זִנְּתָה וְלֹא לְפַרְסֵם כִּדְאָמְרִינַן בְּיוֹמָא דַּף (פ״ז) [פ״ו] (ע״ב) אַשְׁרֵי נְשׂוּי כוּ׳ בְּחַטָּא שֶׁאֵין מְפֻרְסָם, אַךְ מִצַּד הַסְּבָרָא יוֹתֵר יַאֲמִין לוֹ כְּשֶׁיִּתְוַדֶּה בְּצִנְעָה לִפְנֵי בַּעַל הָאִשָּׁה, וְאִם כִּי לָקַח עַתָּה בִּתּוֹ וְיִתְבַּיֵּשׁ בִּפְנֵי חָמִיו, יוֹתֵר טוֹב לוֹ שֶׁיִּתְבַּיֵּשׁ, שֶׁעוֹבֵר עֲבֵרָה וּמִתְבַּיֵּשׁ מוֹחֲלִין לוֹ. וְגַם חַיָּב לְבַקֵּשׁ עַל עַצְמוֹ מֵאֵת חָמִיו כֵּיוָן שֶׁיֵּשׁ בָּזֶה גַּם חֵלֶק מַעֲבֵרוֹת שֶׁבֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ, שֶׁגָּרַם לוֹ שֶׁתֵּאָסֵר אִשְׁתּוֹ עָלָיו, עַיֵּן שָׁם. וְכָתַב בְּאֶבֶן הַשֹּׁהַם סִימָן מ׳ בְּאִשָּׁה שֶׁהֵמִיתָה יֶלֶד עַל יְדֵי גְּרָם, וְהַגְּרָם עַל יְדֵי מְשָׁרֶתֶת, שֶׁצְּרִיכָה תְּשׁוּבָה. וְעַיֵּן שָׁם עוֹד סִימָן מ״ה בְּאֶחָד שֶׁשָּׁלַח נַעַר קָטָן עַל סוּס כוּ׳. וְכָתַב בְּיַד אֵלִיָּהוּ סִימָן כ״ט מַה שֶּׁכָּתַב בִּשְׁלָ״ה (מסכת יומא פרק דרך חיים אות יג) מִי שֶׁעָשָׂה עֲבֵרָה צָרִיךְ שֶׁיִּכְתֹּב לְעַצְמוֹ שֶׁשָּׁגַג וְחַיָּב חַטָּאת כְּדֵי שֶׁאִם יִזְכֶּה וְיִבָּנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ כוּ׳, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ בְּשַׁבָּת (יב:) גַּבֵּי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בֶּן אֱלִישָׁע כוּ׳, כֵּן לַעֲשׂוֹת וְלִכְתֹּב גַּם הַשִּׁעוּר שֶׁאָכַל כִּדְאִיתָא בְּיוֹמָא דַּף פ׳ (ע״א). וְכֵן אִם חָטָא שְׁנֵי פְּעָמִים צָרִיךְ לִכְתֹּב לוֹ הַיְדִיעוֹת וְהַהַעֲלָמוֹת אֵיךְ הָיָה, עַיֵּן שָׁם. וְכָתַב עוֹד בְּסִימָן (ק״ח) [כ״ח] בְּאֶחָד שֶׁשָּׁלַח מְשָׁרְתוֹ לִגְבּוֹת חוֹבוֹת וְהוּא לֹא רָצָה מֵחֲמַת הַקֹּר, וְאַחַר כָּךְ נִזְדַּמֵּן עוֹד אֶחָד כוּ׳, עַיֵּן שָׁם סֵדֶר הַתְּשׁוּבָה עַל זֶה מֵחָכָם אֶחָד, וְהוּא חוֹלֵק עַל זֶה וְכָתַב שֶׁבְּעִנְיָן זֶה יֵשׁ לְהַחְמִיר טְפֵי, עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן לְקַמָּן סִימָן (תרמ״ז) [תר״ז] סָעִיף קָטָן ב׳ מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי שָׁם מִתְּשׁוּבַת הַפָּנִים מְאִירוֹת חֵלֶק ב׳ (סי׳ קעח):

בְּאֵר הֵיטֵב

תְּפִלָּתִי׳ (תהלים סט יד) שָׁלֹשׁ פְּעָמִים. וְכָתַב מַטֵּה מֹשֶׁה (סי׳ תתל) עַל כָּל פָּנִים בְּאֵלּוּ הַיָּמִים יַעֲשֶׂה כָּל אָדָם כְּדַעַת הַזֹּהַר (ח״ג קעח.), שֶׁיָּשׁוּב קֹדֶם שֶׁיִּשְׁכַּב וְיִתְאוֹנֵן עַל חֲטָאָיו וִיפַשְׁפֵּשׁ בְּמַעֲשָׂיו. וְכָתַב הָרֹא״ש (ארחות חיים יום שבת אות טז) יִקְרָא בְּאֵלּוּ הַיָּמִים אִגֶּרֶת הַתְּשׁוּבָה שֶׁל רַבֵּנוּ יוֹנָה. וְהָאַר״י ז״ל כָּתַב שֶׁחִיּוּב הוּא לִלְמֹד בְּסִפְרֵי מוּסָר כָּל הַשָּׁנָה. וְדִינֵי תְּשׁוּבָה בְּרֹאשׁ סֵפֶר הָרוֹקֵחַ (הל׳ תשובה) וּבְמַהֲרִ״י וַוִּיְיל (וּבְסוֹף) [וּבְרֹאשׁ] סֵפֶר קִצּוּר רֵאשִׁית חָכְמָה. וּבְסֵפֶר חֲסִידִים מִסִּימָן י״ט עַד סִימָן ל״ב. וּמִסִּימָן מ״ב עַד סִימָן מ״ה, ס״ה, ע״ב, קע״א, ת״ה עַד תרי״ח. מַהֲרִ״י וַוִּיְיל סִימָן י״ב, קמ״ז, (קכ״א) [קכג, קצא]. תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן סִימָן קצ״ח. בִּנְיָמִין זְאֵב סִימָן ע״ב. מַהֲרִי״ט הִלְכוֹת רוֹצֵחַ. בִּתְשׁוּבַת רַמָ״א סִימָן ל״ז. אֶחָד שֶׁשָּׂכַר חֲבֵרוֹ לֵילֵךְ בַּדֶּרֶךְ וְנֶהֱרַג, נָכוֹן שֶׁיְּקַבֵּל תְּשׁוּבָה. בְּאֵר שֶׁבַע פֶּרֶק חֵלֶק (סנהדרין צה. ד״ה על). וְעַיֵּן בִּתְשׁוּבַת רַ״ם לוּבְלִין סִימָן מ״ג, מ״ד, מ״ה. אִשָּׁה שֶׁמָּצְאָה יֶלֶד מֵת אֶצְלָהּ, בִּתְשׁוּבַת מַהֲרִי״ל סִימָן מ״ה. וְעַיֵּן בְּמַשְׂאַת בִּנְיָמִין סִימָן (כ״ז) [כ״ו]. בְּשׁוּ״ת (רַמָ״א) [מַהֲרַ״ם מִינְץ] סִימָן כ״ה. ר״ל חָבִיב סִימָן ע״ט. רַשַׁ״ל סִימָן צ״ו. רִ״י טְרָאנִי (ח״ב, או״ח) סִימָן (ה׳) [ח׳]. וְעַיֵּן בְּרִי״ף (יומא ו.) עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה דְּבָרִים הַמְעַכְּבִים אֶת הַתְּשׁוּבָה:

א (א׳) **לֶאֱכֹל.** וְיֵשׁ לְמַעֵט בְּלִמּוּדוֹ בְּעֶרֶב יוֹם כִּפּוּר כְּדֵי לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת. בְּרָכוֹת דַּף

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

מוּסָר (ו) כָּל הַשָּׁנָה, וְכֵן כָּתַב הַגְּרָ״א בְּמִשְׁלֵי בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת וּבְמַעֲשֵׂה רַב (סי׳ ס). וְעַל כָּל פָּנִים בְּאֵלּוּ הַיָּמִים (ז) יַעֲשֶׂה כָּל אָדָם כְּדַעַת הַזֹּהַר (ח״ג קעח.) שֶׁיָּשׁוּב קֹדֶם שֶׁיִּשְׁכַּב וְיִתְאוֹנֵן עַל חֲטָאָיו וִיפַשְׁפֵּשׁ בְּמַעֲשָׂיו. וְעַיֵּן בְּיַעֲרוֹת הַדְּבַשׁ חֵלֶק א׳ דְּרוּשׁ א׳ כִּי שִׁבְעַת יָמִים שֶׁבֵּין רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְיוֹם הַכִּפּוּרִים הֵם נֶגֶד שִׁבְעָה יְמֵי שָׁבוּעַ, וּבְכָל יוֹם יַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה עַל אוֹתוֹ יוֹם, דֶּרֶךְ מָשָׁל בְּיוֹם רִאשׁוֹן יַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה עַל מַה שֶּׁחָטָא כָּל יָמָיו בְּיוֹם רִאשׁוֹן, וְכֵן בְּיוֹם שֵׁנִי, וְכֵן כָּל שִׁבְעַת יָמִים: (ג) **לְחַפֵּשׂ וּלְפַשְׁפֵּשׁ בְּמַעֲשָׂיו.** עַיֵּן בְּחַיֵּי אָדָם כְּלָל קמ״ג שָׁם הִרְחִיב הַדְּבָרִים בְּעִנְיָן זֶה, וּדְבָרָיו קִילוֹרִין לָעֵינַיִם: (ד) **וְלָשׁוּב מֵהֶם בַּעֲשֶׂרֶת יְמֵי תְּשׁוּבָה.** אֶחָד שֶׁשָּׂכַר חֲבֵרוֹ לֵילֵךְ בַּדֶּרֶךְ וְנֶהֱרַג, נָכוֹן שֶׁיְּקַבֵּל תְּשׁוּבָה [בְּאֵר שֶׁבַע פֶּרֶק חֵלֶק (סנהדרין צה. ד״ה על) וְעַיֵּן בִּתְשׁוּבַת מַהֲרַ״ם מִלּוּבְלִין סִימָן מ״ג מ״ד מ״ה וְגִבְעַת שָׁאוּל סִימָן מ״ח וְסִימָן פ״ב וְעַיֵּן בֵּית יַעֲקֹב סִימָן (י׳) [ע״ג]]. וּלְעִנְיַן אִשָּׁה שֶׁהֵמִיתָה יֶלֶד עַל יְדֵי גְּרָם, עַיֵּן אֶבֶן [הַ]שֹּׁהַם סִימָן מ׳. וְעַיֵּן תְּשׁוּבַת חֲתַם סוֹפֵר חֹשֶׁן מִשְׁפָּט סִימָן נ״ב. לְעִנְיַן מוֹהֵל, וּלְעִנְיַן אִשָּׁה שֶׁמָּצְאָה יֶלֶד מֵת (ו)בְסִימָן קפ״ד, לְעִנְיַן מִי שֶׁבְּאֹנֶס אָכַל אִסּוּרִים וְיָצָא מִן הָאֹנֶס (או״ח סי׳ רב). וּבְסִימָן קע״ג מִתִּקּוּנֵי תְּשׁוּבָה לְמִי שֶׁבָּעַל נִדָּה. וְסִימָן קע״ה לְמִי שֶׁנִּתְפַּס עִם הַנָּכְרִית. וְסִימָן קע״ז לְמִי שֶׁרָצָה לְהַצִּיל וּבְטָעוּת הֵמִית אֶת חֲבֵרוֹ. וְעַיֵּן בְּשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה (סק״א) וּבְפִתְחֵי עוֹלָם (סק״א) מִדִּינִים אֵלּוּ. וְעַיֵּן בְּרִי״ף (יומא ו.) עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה דְּבָרִים הַמְעַכְּבִים אֶת הַתְּשׁוּבָה:

א (א) **מִצְוָה לֶאֱכֹל וְכוּ׳.** דִּכְתִיב (ויקרא כג לב) ׳וְעִנִּיתֶם אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם בְּתִשְׁעָה לַחֹדֶשׁ בָּעֶרֶב׳ הָיָה לוֹ לִכְתֹּב בְּתִשְׁעָה לַחֹדֶשׁ בָּעֶרֶב תְּעַנּוּ אֶת נַפְשׁוֹתֵיכֶם עַד עֶרֶב וְכוּ׳, וּמִדִּכְתִיב ׳וְעִנִּיתֶם כוּ׳ בְּתִשְׁעָה לַחֹדֶשׁ׳ מַשְׁמָע שֶׁיִּתְעַנּוּ בְּתִשְׁעָה, וּבֶאֱמֶת יוֹם הַכִּפּוּרִים אֵינוֹ אֶלָּא בַּעֲשָׂרָה לַחֹדֶשׁ, וְקִבְּלוּ חֲזַ״ל דְּאַדְּרַבָּא א]מִצְוָה (א׳) מִן הַתּוֹרָה לֶאֱכֹל בְּעֶרֶב יוֹם כִּפּוּר. וְרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִתֵּן שָׂכָר בְּעַד הָאֲכִילָה כְּאִלּוּ הִתְעַנּוּ, שֶׁאֵינוֹ דּוֹמֶה מִצְוָה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ צַעַר כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ (אבות פ״ה מכ״ג) לְפוּם צַעֲרָא אַגְרָא, אִלּוּ כָּתַב בְּתִשְׁעָה לַחֹדֶשׁ תֹּאכְלוּ לֹא הָיָה לָנוּ שָׂכָר אֶלָּא כִּמְקַיֵּם מִצְוָתוֹ עַל יְדֵי אֲכִילָה, וְלָכֵן שִׁנָּה הַכָּתוּב וְכָתַב מִצְוַת אֲכִילָה בִּלְשׁוֹן תַּעֲנִית, שֶׁיִּהְיֶה נֶחְשָׁב אֲכִילָה זוֹ לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּאִלּוּ הָיָה תַּעֲנִית (ג) כְּדֵי לִתֵּן שָׂכָר כִּמְקַיֵּם מִצְוָה בְּצַעַר עִנּוּי. (ג) וְיֵשׁ לָאָדָם לְמַעֵט בְּלִמּוּדוֹ בְּעֶרֶב יוֹם הַכִּפּוּרִים כְּדֵי לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת: (ב) **אֲפִלּוּ תַּעֲנִית חֲלוֹם.** אָכֵן אִם (ד) מִתְיָרֵא לְנַפְשׁוֹ וְרוֹצֶה לְהִתְעַנּוֹת, יִתְעַנֶּה עַד סְעוּדָה הַמַּפְסֶקֶת דְּוַדַּאי מִן הַדִּין סַגִּי כְּשֶׁיֹּאכַל פַּעַם אַחַת. וְאִם אֵינוֹ מִתְעַנֶּה הַיּוֹם כְּלָל, (ה) טוֹב שֶׁיִּתְעַנֶּה אֵיזֶה יוֹם אַחַר יוֹם הַכִּפּוּרִים. (ו) וְאִם חָל עֶרֶב יוֹם כִּפּוּר בְּאֶחָד בְּשַׁבָּת וּבַשַּׁבָּת שֶׁלְּפָנָיו הִתְעַנָּה תַּעֲנִית חֲלוֹם שֶׁצָּרִיךְ לְמֵיתַב תַּעֲנִית לְתַעֲנִיתוֹ אַחַר הַשַּׁבָּת, אֵין לוֹ לְהִתְעַנּוֹת עֶרֶב יוֹם הַכִּפּוּרִים אֶלָּא יִדְחֶה עַד אַחַר עֲבֹר הַמּוֹעֵד. וּלְפִי דַּעַת הַטַּ״ז לְעֵיל בְּסִימָן רפ״ח סָעִיף קָטָן ג׳ אֵין צָרִיךְ שׁוּב לְהִתְעַנּוֹת אַחַר יוֹם כִּפּוּר דְּיוֹם הַכִּפּוּרִים כִּפֵּר גַּם עַל זֶה, (ז) וּמִי שֶׁקָּשָׁה לוֹ הַתַּעֲנִית יָכוֹל לִסְמֹךְ עַל זֶה. מִי שֶׁנָּדַר שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל בָּשָׂר חוּץ מִיּוֹם טוֹב, נִתְבָּאֵר בְּסִימָן תק״ע (ס״א) שֶׁמֻּתָּר לֶאֱכֹל בְּעֶרֶב יוֹם כִּפּוּר דְּבִלְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם מִקְרֵי יוֹם טוֹב, וְלֹא מִבָּעֵי בַּסְּעֻדָּה הַמַּפְסֶקֶת (ח) אֶלָּא אַף גַּם בְּשַׁחֲרִית דַּאֲנַן רְגִילִין לֶאֱכֹל בָּשָׂר גַּם בְּשַׁחֲרִית וְכָל הַנּוֹדֵר אַדַּעְתָּא דְּמִנְהָגָא נָדַר, (ט) אֲבָל בַּלַּיְלָה שֶׁל עֶרֶב יוֹם כִּפּוּר אָסוּר. וְדַוְקָא בְּנוֹדֵר מַמָּשׁ, אֲבָל מִי שֶׁלֹּא נָדַר בְּהֶדְיָא (י) אֶלָּא שֶׁנּוֹהֵג כָּךְ שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל בָּשָׂר כִּי אִם בְּיָמִים שֶׁאֵין אוֹמְרִים בָּהֶם תַּחֲנוּן, (יא) אֲזַי אֲפִלּוּ בַּלַּיְלָה שֶׁל עֶרֶב יוֹם הַכִּפּוּרִים מֻתָּר לֶאֱכֹל, וְדַוְקָא בַּלַּיְלָה מַמָּשׁ אֲבָל לֹא מִקֹּדֶם לָזֶה אַף עַל פִּי שֶׁהִתְפַּלֵּל עַרְבִית:

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(ו) **וְיֵרָאֶה שֶׁגַּם הָרֹא״ש מוֹדֶה לָזֶה, אֶלָּא שֶׁסֵּפֶר זֶה מְיֻחָד יוֹתֵר לְעִנְיְנֵי תְּשׁוּבָה, וּלְכָךְ זֵרֵז לָעֵת הַזֹּאת:** (ז) מַטֵּה מֹשֶׁה (סי׳ תתל):

א (א׳) כֵּן הִכְרִיעַ הַמָּגֵן אַבְרָהָם בְּסִימָן תק״ע (סק״ט) עַיֵּן שָׁם: (ג) פּוֹסְקִים: (ג) מָגֵן אַבְרָהָם (ריש הסימן) מִשְּׁמָא דִּגְמָרָא (ברכות ח:): (ד) מָגֵן אַבְרָהָם (סק״א) וּמַטֵּה אֶפְרַיִם (סט״ו) וְחַיֵּי אָדָם (כלל קמד ס״א): (ה) פְּרִי חָדָשׁ וּמַטֵּה אֶפְרַיִם (שם): (ו) מַטֵּה אֶפְרַיִם (שם): (ז) הַגְּרַ״ז בְּסִימָן רפ״ח (ס״ד): (ח) מָגֵן אַבְרָהָם (שם) וְחַיֵּי אָדָם (שם) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: (ט) מָגֵן אַבְרָהָם (שם): (י) מָגֵן אַבְרָהָם (שם) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: (יא) **וּבִמְקוֹמוֹת שֶׁמַּרְבִּין בִּסְלִיחוֹת בְּאַשְׁמֹרֶת אִם כֵּן אֵין חוֹשְׁבִין אוֹתוֹ לְיוֹם טוֹב אֵין לֶאֱכֹל בָּשָׂר בַּלַּיְלָה** [שָׁם בְּשֵׁם שְׁלָ״ה (עמוד התשובה סי׳ יא)]:

ליקוטי דברי הרב: א] אבל בשו״ע הרב (סי׳ תרח ס״א) כתב: שמצות חכמים היא להרבות בסעודה בערב יום כיפור וכו׳ ומצאו להם סמך מן התורה.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

הִלְכוֹת יוֹם הַכִּפּוּרִים סִימָן תרד תרה

תַּעֲנִית (ג) חֲלוֹם (מהרי״ל (מנהגים)), וְאִם נָדַר לְהִתְעַנּוֹת בּוֹ עַיֵּן לְעֵיל סִימָן תק״ע סָעִיף ב׳: **ב** (ג) [ב]**אֵין נוֹפְלִים עַל פְּנֵיהֶם בְּעֶרֶב יוֹם הַכִּפּוּרִים.** הַגָּהּ: וְגַם אֵין אוֹמְרִים (ד) ׳לַמְנַצֵּחַ׳ וּ׳מִזְמוֹר לְתוֹדָה׳ (מנהגים), גַּם אֵין אוֹמְרִים קֹדֶם עֲלוֹת הַשַּׁחַר הַרְבֵּה סְלִיחוֹת, וְיֵשׁ מְקוֹמוֹת נוֹהֲגִים לְהַרְבּוֹת בִּסְלִיחוֹת וְהַכֹּל לְפִי הַמִּנְהָג. וּלְעִנְיַן אֲמִירַת ׳אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ׳ בְּעֶרֶב יוֹם כִּפּוּר א]יֵשׁ בּוֹ מַחֲלֹקֶת בֵּין אַחֲרוֹנִים, וּמִנְהַג עִירִי שֶׁלֹּא לְאָמְרוֹ כִּי אִם כְּשֶׁחָל יוֹם כִּפּוּר בְּשַׁבָּת שֶׁאֵין אוֹמְרִים בּוֹ ׳אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ׳, אָז אָמְרִינַן אוֹתוֹ (ה) עֶרֶב יוֹם כִּפּוּר (ג) שַׁחֲרִית:

ב רוֹקֵחַ (סי׳ ריג).

תרה מִנְהַג כַּפָּרוֹת בְּעֶרֶב יוֹם הַכִּפּוּרִים. וּבוֹ סָעִיף אֶחָד:

א [א]**מַה שֶּׁנּוֹהֲגִים לַעֲשׂוֹת כַּפָּרָה בְּעֶרֶב יוֹם כִּפּוּר לִשְׁחֹט תַּרְנְגוֹל עַל כָּל בֵּן זָכָר וְלוֹמַר עָלָיו פְּסוּקִים,** (א) **יֵשׁ לִמְנֹעַ הַמִּנְהָג.** הַגָּהּ: וְיֵשׁ מֵהַגְּאוֹנִים שֶׁכָּתְבוּ מִנְהָג זֶה וְכֵן כָּתְבוּ אוֹתוֹ רַבִּים מִן הָאַחֲרוֹנִים, וְכֵן (ה) נוֹהֲגִין בְּכָל מְדִינוֹת אֵלּוּ וְאֵין לְשַׁנּוֹת כִּי הוּא (ב) מִנְהַג וָתִיקִין. וְנוֹהֲגִין לִקַּח תַּרְנְגוֹל זָכָר לְזָכָר, וְלִנְקֵבָה לוֹקְחִין תַּרְנְגֹלֶת (ב״י (ד״ה יש) בשם תשב״ץ (קטן סי׳ קכה)), וְלוֹקְחִין לִמְעֻבֶּרֶת (ג) שְׁנֵי (ג) תַרְנְגוֹלִים אוּלַי תֵּלֵד זָכָר. וּבוֹחֲרִין

א הָרַשְׁבָּ״א בִּתְשׁוּבָה (ח״א סי׳ שצה) וְאָרְחוֹת חַיִּים (הל׳ עריו״כ סי׳ א) בְּשֵׁם הָרַמְבַּ״ן.

בְּאֵר הֵיטֵב

ח׳ (ע״ב) וְעַיֵּן יַד אַהֲרֹן (הגב״י): (ג) **חֲלוֹם.** הַמָּגֵן אַבְרָהָם (סק״א) הֶעֱלָה דְּאִם מִתְעַנֶּה עַד סְעוּדָה הַמַּפְסֶקֶת לֵיכָא אִיסּוּרָא, עַיֵּן שָׁם. וּבִשְׁלָ״ה (עמוד התשובה סי׳ י) אוֹסֵר לְהִתְעַנּוֹת כְּלָל, עַיֵּן מָגֵן אַבְרָהָם. וְאִם טָעָה וְהִתְעַנָּה כָּל הַיּוֹם, צָרִיךְ לְמֵיתַב תַּעֲנִית לְתַעֲנִיתוֹ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב סִימָן תקס״ח סָעִיף ה׳. וְטַ״ז (סק״ב) כָּתַב דְּאֵינוֹ צָרִיךְ לְמֵיתַב תַּעֲנִית לְתַעֲנִיתוֹ אַחַר יוֹם כִּפּוּר עַל זֶה, עַיֵּן סִימָן רפ״ח (סק״ג), וְהָרַב בֵּית יַעֲקֹב (סי׳ סא) כָּתַב שֶׁצָּרִיךְ לְמֵיתַב תַּעֲנִית לְתַעֲנִיתוֹ אַחַר יוֹם כִּפּוּר, עַיֵּן שָׁם וְעַיֵּן סִימָן רפ״ח (סק״ד) מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי שָׁם. וְעַיֵּן יַד אַהֲרֹן (שם). כָּתַב שְׁלָ״ה (שם סי׳ יא) הַנּוֹהֲגִים שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל בָּשָׂר כִּי אִם בְּיוֹם שֶׁאֵין אוֹמְרִים תַּחֲנוּן, אָז בִּמְקוֹמוֹת שֶׁאֵין מַרְבִּים בִּסְלִיחוֹת בְּאַשְׁמֹרֶת אִם כֵּן גַּם הַלַּיְלָה יוֹם טוֹב וּמֻתָּר לֶאֱכֹל בָּשָׂר בַּלַּיְלָה, אֲבָל בִּמְקוֹמוֹת שֶׁמַּרְבִּין בְּאַשְׁמֹרֶת בִּסְלִיחוֹת אָז לֹא מַחְזִיקִינַן הַלַּיְלָה לְיוֹם טוֹב וְאָסוּר לֶאֱכֹל בָּשָׂר, עַד כָּאן. וְכָתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם (שם) וּמִכָּל מָקוֹם צָרִיךְ עִיּוּן דְּהָא בְּכָל פַּעַם שֶׁמַּחֲזִיקִים הַלַּיְלָה לְיוֹם טוֹב אֵין נוֹפְלִין בְּמִנְחָה שֶׁלְּפָנָיו וְהָכָא נוֹפְלִין, שְׁמַע מִנָּהּ דְּאֵין מַחֲזִיקִין הַלַּיְלָה לְיוֹם טוֹב, וְלָכֵן נִרְאֶה לִי דְּדַוְקָא מִי שֶׁאוֹכֵל בַּלַּיְלָה מַמָּשׁ, אֲבָל אִם אוֹכֵל קֹדֶם צֵאת הַכּוֹכָבִים לֹא יֹאכַל בָּשָׂר אַף עַל פִּי שֶׁהִתְפַּלֵּל עַרְבִית, עַיֵּן שָׁם, וּמִי שֶׁנָּדַר שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל בָּשָׂר חוּץ מִיּוֹם טוֹב עַיֵּן סִימָן תק״ע סוֹף סָעִיף א׳ דְּשָׁרִי בְּעֶרֶב יוֹם כִּפּוּר, מִכָּל מָקוֹם נִרְאֶה לִי דְּבַלַּיְלָה אָסוּר כֵּיוָן שֶׁנָּדַר בְּהֶדְיָא, מָגֵן אַבְרָהָם (שם):

ב (ג) **שַׁחֲרִית.** וּבְמִנְחָה אֵין אוֹמְרִים כְּמוֹ בִּשְׁאָר עֶרֶב שַׁבָּת. מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ב):

א (ה) **נוֹהֲגִין.** וְכֵן כָּתַב הָאֲרִ״י זַ״ל בְּסֵפֶר הַכַּוָּנוֹת עַל פִּי הַקַּבָּלָה (דרוש יוה״כ בהקדמה) וּשְׁלָ״ה (עמוד התשובה סי׳ ח). וְיַחֲשֹׁב בְּלִבּוֹ שֶׁהוּא חַיָּב אַרְבַּע מִיתוֹת, זוֹרְקוֹ סְקִילָה, שְׁחָטוֹ הֶרֶג, תְּפָסוֹ בַּצַּוָּאר חֶנֶק, שׂוֹרְפוֹ הַיְינוּ שְׂרֵפָה. וְזֶה כַּפָּרָתוֹ. וּבַטּוּר כָּתַב שֶׁיֵּשׁ לוֹמַר פָּסוּק זֶה ׳נֶפֶשׁ תַּחַת נֶפֶשׁ׳ (שמות כא כג) עַיֵּן שָׁם: (ג) **תַּרְנְגוֹלִים.** כְּלוֹמַר תַּרְנְגוֹל וְתַרְנְגֹלֶת, וְאַף אִם הָעֻבָּר נְקֵבָה דַּי לָהּ וּלְבִתָּהּ בְּאֶחָד מִשּׁוּם שֶׁשְּׁנַיִם רַשָּׁאִים לִקַּח כַּפָּרָה אַחַת, וְכֵן נוֹהֲגִים אֲפִלּוּ בִּשְׁנֵי גּוּפִים, מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ב). וְהָאֲרִ״י לִקַּח שָׁלֹשׁ לִמְעֻבֶּרֶת, אַחַת בַּעֲבוּרָהּ וּשְׁנַיִם בִּשְׁבִיל הַוָּלָד מִסָּפֵק אִם הוּא זָכָר אוֹ נְקֵבָה. וְיֵשׁ לְשַׁחֲטוֹ בְּאַשְׁמֹרֶת אַחַר הַסְּלִיחוֹת דְּאָז רַחֲמִים גּוֹבְרִים, עַיֵּן שָׁם, וְיֹאמַר ׳חֲלִיפָתִי תְּמוּרָתִי כַּפָּרָתִי׳ רָאשֵׁי תֵּבוֹת חת״ך זֶה הַשֵּׁם הַחוֹתֵךְ חַיִּים לְכָל חַי,

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

ב (ג) **אֵין נוֹפְלִין עַל פְּנֵיהֶם.** דְּנוֹהֲגִין לַעֲשׂוֹתוֹ קְצָת כְּמוֹ יוֹם טוֹב: (ד) **׳לַמְנַצֵּחַ׳ וּ׳מִזְמוֹר לְתוֹדָה׳.** ׳לַמְנַצֵּחַ׳ מִשּׁוּם דִּכְתִיב בֵּיהּ ׳בְּיוֹם צָרָה׳, וּ׳מִזְמוֹר לְתוֹדָה׳ דְּבִזְמַן הַבַּיִת הָיָה אָסוּר לְהַקְרִיב שׁוּם קָרְבָּן הַנֶּאֱכָל בְּעֶרֶב יוֹם הַכִּפּוּרִים דִּמְמַעֵט זְמַן אֲכִילָתוֹ, שֶׁהֲרֵי עַל כָּל פָּנִים כָּל הַקָּרְבָּנוֹת נֶאֱכָלִין לְיוֹם וְלַיְלָה שֶׁלְּאַחֲרָיו וּבְיוֹם הַכִּפּוּרִים אִי אֶפְשָׁר לֶאֱכֹל (יג) וְנִמְצָא מֵבִיא לִידֵי פְּסוּל: (ה) **עֶרֶב יוֹם כִּפּוּר שַׁחֲרִית.** אֲבָל בְּמִנְחָה (יג) אֵין אוֹמְרִים אוֹתוֹ בְּכָל גַּוְנֵי:

א (א) **יֵשׁ לִמְנֹעַ הַמִּנְהָג.** מִשּׁוּם (ה) חֲשַׁשׁ דַּרְכֵי הָאֱמוֹרִי: (ב) **מִנְהַג וָתִיקִין.** וְיַחְשֹׁב (ג) שֶׁכָּל מַה שֶּׁעוֹשִׂין לָעוֹף הַזֶּה, הַכֹּל הָיָה רָאוּי לָבוֹא עָלָיו וְעַל יְדֵי תְּשׁוּבָתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְסַלֵּק הַגְּזֵרָה מֵעָלָיו וְנִתְקַיֵּם דֻּגְמָתוֹ בָּעוֹף הַזֶּה, וְכֵן כָּתְבוּ הָרִאשׁוֹנִים טַעַם הַקָּרְבָּן הַבָּא עַל הַשּׁוֹגֵג. וְטוֹב לְשָׁחְטוֹ (ג) בְּאַשְׁמֹרֶת אַחַר הַסְּלִיחוֹת כִּי אָז הָרַחֲמִים גּוֹבְרִים, (ד) וְלָכֵן יֵשׁ לְבַעַל הַבַּיִת לְהַזְמִין אֲבוּקָה לְפִי שֶׁאֵין שׁוֹחֲטִין בַּלַּיְלָה כִּי אִם לְאוֹר הָאֲבוּקָה. [ב]וְיֵשׁ שֶׁשּׁוֹחֲטִין אוֹתוֹ אַחַר תְּפִלַּת שַׁחֲרִית [עַיֵּן אֵלִיָּה רַבָּה (סק״א)]. וּבְמָקוֹם (ה) שֶׁמִּתְקַבְּצִים הַרְבֵּה בְּיַחַד וְדוֹחֲקִין זֶה אֶת זֶה וְהַשּׁוֹחֲטִים נֵעוֹרִים כָּל הַלַּיְלָה בְּפָנִים זְעוּפִים וְאֵינָם מַרְגִּישִׁים בַּסַּכִּין מִפְּנֵי רֹב הָעֲבוֹדָה, וְיוּכַל לָבוֹא לִידֵי אִסּוּר נְבֵלָה, טוֹב יוֹתֵר לִשְׁחֹט הַכַּפָּרוֹת יוֹם אוֹ יוֹמַיִם קֹדֶם יוֹם הַכִּפּוּרִים כִּי כָּל עֲשֶׂרֶת יְמֵי תְּשׁוּבָה הוּא זְמַן לְכַפָּרוֹת [פְּרִי מְגָדִים (א״א סק״א) עַיֵּן שָׁם]. אוֹ שֶׁיְּסַבְּבוּ (ו) עַל רָאשֵׁיהֶם בְּמָעוֹת וְתֵחָשֵׁב לָהֶם לִצְדָקָה שֶׁלֹּא יִהְיוּ נִכְשָׁלִין בְּאִסּוּר נְבֵלָה חַס וְשָׁלוֹם. [וּמִי שֶׁיָּכוֹל וְרוֹצֶה מִן הַמֻּבְחָר יִקְרָא (ז) הַשּׁוֹחֵט לְבֵיתוֹ בְּאַשְׁמֹרֶת הַבֹּקֶר. (ח) וּכְהַיּוֹם הַמִּנְהָג בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת שֶׁהַשּׁוֹחֲטִין נֵעוֹרִים וְהוֹלְכִין לְבֵית כָּל אֶחָד אַחַר חֲצוֹת הַלַּיְלָה עַד אוֹר הַיּוֹם, וְלָכֵן מִן הַנָּכוֹן שֶׁיִּישְׁנוּ הַשּׁוֹחֲטִים מִקֹּדֶם כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְעַלְּפוּ. וְכֵן צְרִיכִים לְהָכִין כַּמָּה סַכִּינִים בְּדוּקִים וּבִשְׁעַת שְׁחִיטָה יִרְאֶה לִבְדֹּק בְּכָל פַּעַם וְלֹא יִסְמֹךְ עַל מַה שֶּׁבָּדַק תְּחִלָּה. וְהִנֵּה אַף כְּשֶׁשּׁוֹחֵט בְּבֵית בַּעַל הַבַּיִת הַדֶּרֶךְ הוּא שֶׁבָּאִים גַּם כֵּן מִבַּעֲלֵי בָּתִּים הַסְּמוּכִים, וּבִפְרָט כְּשֶׁשּׁוֹחֵט בְּבֵיתוֹ בָּאִים הַרְבֵּה שְׁלוּחִים בְּיַחַד עִם כַּפָּרוֹת וּמֵחֲמַת שֶׁצָּרִיךְ לִשְׁחֹט כַּפָּרוֹת הַרְבֵּה אֵין הַזְּמַן מַסְפִּיק לִבְדֹּק בְּכַוָּנַת הַלֵּב כַּדִּין שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה בְּדִיקוֹת וְקָרוֹב הַדָּבָר שֶׁמֵּחֲמַת הַנְּחִיצָה לֹא יְדַקְדֵּק הֵיטֵב בַּבְּדִיקָה, לָכֵן הָעֵצָה הַיְעוּצָה שֶׁעַל כָּל פָּנִים אַחַר שְׁחִיטַת כָּל הָעוֹפוֹת שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת אֶחָד יִבְדֹּק טֶרֶם יֵלֵךְ הַשָּׁלִיחַ עִם הָעוֹפוֹת, כְּדֵי שֶׁיִּתְבָּרֵר לוֹ אִם נִמְצָא סַכִּינוֹ יָפֶה שֶׁאָסוּר לֶאֱכֹל קֹדֶם הַבֵּרוּר וְאִם נִמְצָא פָּגוּם יִטְרֹף כָּל הָעוֹפוֹת שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת זֶה]: (ג) **שְׁנֵי תַרְנְגוֹלִים.** דְּהַיְנוּ תַּרְנְגוֹל וְתַרְנְגֹלֶת, תַּרְנְגוֹל שֶׁמָּא הַוָּלָד זָכָר וְתַרְנְגֹלֶת שֶׁאֲפִלּוּ אִם הַוָּלָד נְקֵבָה (ט) יִתְכַּפְּרוּ שְׁנֵיהֶם הִיא עַצְמָהּ וְהַוָּלָד בְּאַחַת. וַאֲפִלּוּ שְׁנֵי בְּנֵי אָדָם יְכוֹלִין לִקַּח כַּפָּרָה אַחַת אִם אֵין יָדָם מַשֶּׂגֶת. [ג]וְיֵשׁ שֶׁלּוֹקְחִין לִמְעֻבֶּרֶת שְׁנֵי תַּרְנְגוֹלוֹת וְתַרְנְגוֹל אֶחָד. (י) וּבְשָׁעָה שֶׁמְּסַבֵּב עַל רֹאשׁוֹ יֹאמַר ׳זֶה חֲלִיפָתִי תְּמוּרָתִי כַּפָּרָתִי׳ רָאשֵׁי תֵּבוֹת

שַׁעַר הַצִּיּוּן

ב (יג) **וּמִטַּעַם זֶה לֹא יֹאמַר גַּם כֵּן פָּרָשַׁת הַקָּרְבָּנוֹת בְּעֶרֶב יוֹם כִּפּוּר, אֲבָל פָּרָשַׁת עוֹלָה מֻתָּר, שֶׁאֵינוֹ נֶאֱכָל** [חַיֵּי אָדָם (כלל קמד ס״ג)]: (יג) מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ב):

א (ה) בֵּית יוֹסֵף (ד״ה והרשב״א): (ג) כְּדֻגְמַת אַרְבַּע מִיתוֹת בֵּית דִּין, שֶׁזּוֹרְקוֹ לָעוֹף אַחַר שְׁחִיטָה הוּא כְּעֵין סְקִילָה, וּמַה שֶּׁהַשּׁוֹחֵט תּוֹפְסוֹ בַּצַּוָּאר וְשׁוֹחֲטוֹ וּמְחָרְכִין אוֹתוֹ בָּאֵשׁ הוּא דֻּגְמָא שְׂרֵפָה וְהֶרֶג וְחֶנֶק [מַהֲרִ״י וַוִיל (סי׳ קצא)]: (ג) מָגֵן אַבְרָהָם (סק״א) עַל פִּי קַבָּלָה: (ד) מַטֵּה אֶפְרַיִם (ס״ג): (ה) חַיֵּי אָדָם (כלל קמד ס״ד): (ו) חַיֵּי אָדָם (שם): (ז) חַיֵּי אָדָם (שם): (ח) מַטֵּה אֶפְרַיִם (ס״ז): (ט) מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ב): (י) שָׁם (סק״ג):

ליקוטי דברי הרב: א] ובשו״ע הרב (ס״ז) פסק: אין אומרים בו אבינו מלכנו לא בתפילת שחרית ולא במנחה. ויש מקומות נוהגין כשחל יום הכפורים בשבת וכו׳ אז אומרים אותו בערב יום הכפורים שחרית. **ב]** הרב כתב בסידורו (סדר כפרות): ושוחטים אותו באשמורת הבוקר אחר סליחות כי אז חוט של חסד גובר בעולם. **ג]** בשו״ע הרב (ס״ג) הביא שתי הדעות, אמנם בסידורו (שם) כתב: ויהיו הכפרות כפי חשבון בני אדם שבבית, זכר לזכר נקיבה לנקיבה, ולמעוברת שוחט ג׳ - אחד בשבילה וזכר ונקיבה בשביל ספק הולד.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah